

Zhrnutie synodálnych konzultácií 2024

Úvod

Synodálne konzultácie v Prešovskej archieparchii v tejto fáze podľa usmernenia listu Generálneho sekretariátu Synody z 11. 12. 2023 neprebegli až v takom rozsahu ako v prvej fáze. V tomto Zhrnutí je spracované ovocie 14-ich synodálnych konzultácií nad celou Súhrnnou správou Synody biskupov z októbra 2023. Tieto konzultácie prebehli hlavne vo farnostiach, ale aj na Gréckokatolíckej teologickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove, medzi manželkami kňazov ako aj medzi účastníkmi celoslovenského synodálneho stretnutia v Nimnici.

Počas konzultácií rezonovalo v ich účastníkoch týchto 11 tém Súhrnnej správy:

1. Synodalita: Skúsenosť a porozumenie
3. Vstúpiť do spoločenstva viery: kresťanská iniciácia
4. Ľudia v núdzi, protagonisti na ceste Cirkvi
6. Tradícia východných cirkví a latinskej Cirkvi
8. Cirkev je misia
9. Ženy v živote a misii Cirkvi
11. Diakoni a kňazi v synodálnej Cirkvi
12. Biskup v cirkevnom spoločenstve
15. Rozlišovanie v Cirkvi a otvorené otázky
16. Cesta k načúvajúcej a sprevádzajúcej Cirkvi
17. Misia v digitálnom prostredí

1. Synodalita: Skúsenosť a porozumenie

V čom bola zhoda

Účastníkov stretnutia potešili výsledky 1. kola konzultácií z marca 2022 a pomohli tak upevniť identitu ich samotných uprostred Božieho ľudu, ako je uvedené v Súhrnnej správe. Bola vyjadrená vďačnosť za možnosť zapojenia sa do prebiehajúceho synodálneho procesu.

Je potrebné zvýšené vedomie našej identity, v ktorej je každý spoluzodpovedný za hlásanie evanjelia svojím životom.

Synoda je cesta Božieho ľudu, ktorý kráča spoločne k spásu; dáva možnosť kresťanom, ľuďom v Cirkvi vyjadriť svoj názor; vzájomné počúvanie sa, otvorenie sa Cirkvi vzájomnému dialógu; aby sa laik cítil v Cirkvi ako doma; aby cítil vnútornú misiu pri ohlasovaní Krista;

Hoci synodalite ešte úplne nerozumieme, vnímame potrebu kráčať do Božieho kráľovstva ako spoločenstvo zjednotené v Kristovi, toto je budúcnosť Cirkvi.

Otázky na ďalšiu reflexiu

Veriaci spoznali, že hoci synoda nerieši problémy v Cirkvi okamžite, má veľký význam pre ich riešenie v budúcnosti. Je potrebné správne chápať význam synodality.

Návrhy, ktoré vyplynuli z dialógu

- Nesúhlas s „nemeckou“ cestou synodality, teda, že by ona samotná mala byť nejakou určujúcou pre život miestnej cirkvi, čo sa týka práva, morálky, sviatostnej disciplíny a pod.

- Zaznela tiež obava, že sa teraz bude hlasovať o názoroch a znova väčšina bude môcť presadiť svoj názor, ktorý ako to často zaznelo v skupinke, môže byť čoraz liberálnejší a nerešpektujúci tradíciu, miestne zvyky alebo názor praktizujúcich veriacich. Obava aj z toho, že sa viac rešpektuje názor tých, čo kričia hlasnejšie.
- Hľadať spôsoby ako aktívnejšie zapojiť do synodality laikov.
- Žiť synodalitu medzigeneračne.

3. Vstúpiť do spoločenstva viery: kresťanská iniciácia

V čom bola zhoda

Eucharistia a vzťah k nej

Ak slávenie Eucharistie formuje k synodalite, potom prvým krokom, ktorý by sme mali urobiť, je sláviť svätú liturgiu spôsobom, ktorý zodpovedá tomuto daru. Úctu k Eucharistii prejavíme aj zbožným prijatím. Je potrebné zdôrazniť prítomnosť živého Krista: v Eucharistii, v osobnom živote a v spoločenstvách.

Sväté tajomstvo pokánia a zmierenia

So slávením Eucharistie súvisí sväté tajomstvo pokánia a zmierenia. Prvá svätá spoveď je pre mnohých gréckokatolíkov, hlavne pre pokrstených neveriacich alebo nepraktizujúcich, nutnou povinnosťou. Je potrebná kvalitná príprava na svätú spoveď a tiež prehľbovanie duchovného života ako procesu obrátenia vo svetle skúseností východných otcov, robiť podľa otcov aj duchovné obnovy.

Pokrstný katechumenát

Cítíme jeho potrebu aj v našej cirkvi.

Otázky na ďalšiu reflexiu

- Ohľadom pokrstného katechumenátu: Ako na to? Kde sa učiť? Existujú už nejaké modely? Ako ich aplikovať v našich podmienkach?
- Rímskokatolíci majú ešte birmovku, nám chýba takéto stretnutie mladých v pubertálnom veku s farnosťou, Cirkvou. Možno by im to pomohlo nadviazať spojenie s Bohom.
- Súhrnná správa hovorí, že máme počúvať Ducha. Ale kto zaručí, že počujeme Svätého Ducha, a nie zlých duchov, kto to vie rozlíšiť? Kto zaručí, že sa nenecháme zviest' na cestu proti Bohu? Kto z nás má dar rozlišovania?

Návrhy, ktoré vyplynuli z dialógu

- Rozšíriť spoločné modlitby aj mimo slávenia Eucharistie, ako sú modlitby matiek, otcov, detí a rôzne iné. Základom by bolo „naučiť sa modliť“ ale aj deliť sa o modlitby s ostatnými.
- Toto by malo byť prvým krokom v rodine, ktorá dáva základy každého kresťanského života. Veď práve v rodine dostávame prvé základy viery, učíme sa prvé modlitby od svojich rodičov a starých rodičov. Učíme sa skladať prsty, ruky na prežehnanie sa.

4. Ľudia v núdzi, protagonisti na ceste Cirkvi

V čom bola zhoda

- Ľudia v núdzi – neriešiť v tejto oblasti len zdravotnú a materiálnu pomoc, ale existuje veľká potreba pomáhať aj duchovne.
- Snaha o vnímanie služby núdzným ako služby celého Božieho ľudu.
- Spolupráca a výmena skúseností medzi Charitou a farnosťou – odovzdanie skúseností cez prednášky, svedectvá, osveta, preventíva a pod.
- Chudoba existuje vo viacerých druhoch, popri materiálnej je aj chudoba duchovná, či sociálna (chýbajúce sociálne vzťahy, individualizmus). Chudobní každého druhu prosia Cirkev o lásku.
- Vyhýbať sa nazeraniu na chudobných ako len na objekt pomoci.
- Aj ľudia, ktorí sa cítia marginalizovaní alebo vylúčení z Cirkvi z dôvodu svojho manželského stavu, svojej identity alebo sexuality, tiež žiadajú, aby boli vypočutí a sprevádzaní rôznymi spôsobmi.

Návrhy, ktoré vyplynuli z dialógu

- Farské charity, služba núdzným, odkomunikovať to veriacemu ľudu na čele s farárom
- Rozvíjanie misie Gréckokatolíckej cirkvi vo vzťahu k Pravoslávnej cirkvi okrem cirkevnej a akademickej roviny práve aj v charitatívnej rovine.

6. Tradícia východných cirkví a latinskej Cirkvi

V čom bola zhoda

- Účastníci stretnutia vyjadrujú podporu požiadavke Synody biskupov na zriadenie stálej Rady patriarchov a vyšších arcibiskupov východných katolíckych cirkví pri Svätom Otcovi.
- Gréckokatolícka cirkev na Slovensku potrebuje čerpať z koreňov a zároveň kráčať s dobou.
- Liturgia – autentické slávenie v kontexte doby a prostredia.

Otázky na ďalšiu reflexiu

- Sme svedkami toho, ako sa naša mládež, aj v rámci cirkvou organizovanej formácie, dostáva čoraz ďalej od tradície našej východnej cirkvi a rozvíjajú sa a propagujú stále viac nám vzdialené spôsoby života cirkvi a odovzdávania viery – koncerty, chvály, charizmatické skupiny a pod. a nikto zo zodpovedných sa k tomu nevyjadruje, všetko sa schvaľuje a často ani nevieme, čo sa tam do mladých zasieva. Mnoho detí potom ostáva len so zážitkami a nemajú možnosť akosi toto ďalej žiť v bežnom živote cirkvi alebo spoločenstva, lebo to nie je súčasťou ani evanjelizácie ani našej tradície.
- Ako máme byť východní, aby sme obohatili našim pohľadom, našim prežívaním, myšlienkami, východným duchom ostatné sesterské cirkvi?
- Ako postupovať pri ekumenizme a vo vysvetľovaní návratu k „tradíciám otcov“ – odstraňovaní latinských prvkov, na našom veľmi zmiešanom území, čo sa týka počtu rôznych cirkevných spoločenstiev a denominácií, dbajúc na JEDNOTU celej miestnej Cirkvi?

- Dôležitosť správneho a hierarchicky usporiadaného postupu pri návrate k vlastnej tradícii. Nemá to byť postavené na formalizme.
- Veľmi sa za posledné roky zmenil prístup a pohľad na prvky ľudovej zbožnosti a v niektorých farnostiach tieto prvky úplne zanikli, čo je na veľkú škodu. Dôvodom toho, že zaniklo niečo, z čoho žili naši predkovia celé stáročia, je často vyjadrený jediným konštatovaním – nie je to východné. Často prvým, kto sa z toho vysmieva, je sám kňaz – hlavne mladí kňazi, ktorí vystupujú ako majstri východnej duchovnosti a nakoniec neodovzdajú nijaké povzbudenie, len znechutenie.
- Koreňom zlej situácie v Cirkvi je egoizmus a zosvetštenie – liekom resp. reakciou na to môže byť čerpanie z náuky (učenia) cirkevných otcov a spiritualita kresťanského Východu.

Návrhy, ktoré vyplývajú z dialógu

- Zachovanie zastúpenia špecifik Gréckokatolíckej cirkvi v zápisoch z konzultácii na národnej úrovni.
  - Rozvíjanie misie Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku vo vzťahu k Rímskokatolíckej cirkvi (spoločné slávenia). Rozmanitosť katolíckych obradov (východné cirkvi v plnom spoločenstve s Rímom a Latinská cirkev) je prínosom pre praktizovanie synodality.
  - Vedieť stále objaviť svoju identitu veriaceho kresťana východnej cirkvi a mať dostatok zástupcov na svetovej úrovni.
  - Udržať a rozvíjať svoje bohatstvo východnej tradície, aby farnosti boli ostrovmi duchovnosti, ktoré ale budú pre neveriacich a nepraktizujúcich otvorené, no nie preto, aby nás ovplyvňovali a zriedľovali našu vieru, ale aby sa mohli nadchnúť a načerpať duchovných síl, poučiť z múdrosti Otcov Cirkvi...
  - Chceme mať vlastný organický vývoj, ktorý nebude ničieť bohatstvo nášho obradu, nebude zriedľovať našu vieru ale pomôže nám reagovať na podnety a otázky a problémy doby v ktorej žijeme.
- Rozvíjať v praxi prínos starobylých duchovných tradícií.

8. Cirkev je misia

V čom bola zhoda

Formácia

- Formácia seminaristov – prehodnotiť ju s ohľadom na misijný rozmer na službu laikov. Formovanie k otvorenosti voči laickým hnutiam a spoločenstvám.
- Formovať laikov a zapájať ich do života Cirkvi. Formácia k učeníctvu – posilniť rozmer učeníctva
- Každý kresťan je misiou – pozvanie k evanjelizácii – obrátením a kráčaním po ceste svätosti k vydávaniu svedectva vo svete
- Potreba a dôležitosť malých spoločenstiev vo farnostiach ako miest osobných stretnutí, okolo Krista.
- Potreba modlitbových centier ako oázy a záchytného bodu pre ľudí, ktorí sú nepraktizujúci resp. neveriaci.

- Služba duchovného sprevádzania ako nástroj potrebný pre rast na individuálnej úrovni aj v manželskej rovine.
- Pilierom každého kresťanského spoločenstva je rodina. Rodičia a starí rodičia a všetci tí, ktorí žijú a spoločne prežívajú svoju vieru v rodine, sú prvými misionármi. Rodina ako spoločenstvo života a lásky je privilegovaným miestom výchovy vo viere a v kresťanskej praxi, a preto potrebuje v rámci spoločenstiev osobitné sprevádzanie a podporu.
- Svätý Boží ľud nie je len objektom formácie, ale predovšetkým jej spoluzodpovedným subjektom.

Návrhy, ktoré vyplynuli z dialógu

- Dávať do popredia mladých ľudí, ktorí sú základom celej našej budúcej existencie.
- Je potrebné oceniť a vzbudzovať nové charizmy Svätého Ducha v laikoch pre budovanie cirkvi. Treba však neustále vychádzať zo slávenia Eucharistie a privádzať k nemu ako k cieľu misijnej aktivity.
- Zastrešiť formácie kňazských rodín Komisiou pre rodinu Prešovskej archieparchie
- Realizovať zastúpenie manželiek kňazov v tejto Komisii,
- Vypracovať návrh obsahu stretnutí manželiek kňazov.
- Sprístupniť slávenie svätej liturgie jazykom zrozumiteľným veriacim, to znamená zase len rozprávať, vysvetľovať. Veď načo je používať „slovník cudzích slov“, keď mu nikto neporozumie. Je dôležité, aby sme sa vedeli prihovoriť mysliam a srdciam ľudí v rôznom prostredí prístupným spôsobom.

9. Ženy v živote a misii Cirkvi

V čom bola zhoda

- Ženy sú často prvými misionárkami v rodinách ženy (viď kostolné lavice). História misionárov, svätíc, teologičiek a mystičiek je tiež silným zdrojom posily a inšpirácie pre dnešné ženy, ale aj mužov. Žena v každej pozícii má svoje poslanie v Cirkvi a je potrebná – manželka, matka, rehoľníčka, slobodná, atď.. V našej cirkvi sú aj tiež ženy podnikateľky, političky, umelkyne, učiteľky. Vyzdvihnutie ženy a jej dôležitej úlohy v rodine, vo farnosti, v cirkvi, vo svete; jej pohľad, názor. Presvätá Bohorodička Panna Mária ako vzor. Muž potrebuje podporu ženy, ktorá ho uschopňuje byť lídrom, autoritou. Žena ako srdce rodiny, nositeľka pokoja, strážkyňa a odovzdávateľka viery v rodine. Ženy majú empatiu, súcit, citlivosť pre biednych; obetavosť, vnímavosť na detaily. Napriek rozdielnosti muža a ženy je cenným a obohacujúcim vzájomné dopĺňanie sa, vytváranie jednoty; muž je hlava, žena srdce. Ženy majú rozhodne svoje miesto v Cirkvi a takisto aj v službe – kantorky, cerkovníčky, kurátorky, služby mladým. Určite nesúhlasíme s „feminizmom“ v Cirkvi, kde by mali byť ako skupina privilegované.
- Miesto manželky kňazov má špecifické postavenie v Cirkvi, je službou, poslaním, ktoré je naplnené starostlivosťou o rodinu aj farské spoločenstvo. Zohľadňuje pritom pastoračné povinnosti manžela kňaza od praktických výziev života až po duchovný život farnosti a aktívnu účasť na nej – vedenie modlitieb matiek, pastorácia mládeže, blízkosť seniorom.
- Manželky kňazov potrebujú zdieľať sa naprieč generáciami, nevynímajúc manželky vdovy alebo tie, ktorých manželia sú mimo pastorácie alebo už na odpočinku.
- Úlohou manželky je aj budovanie rodiny, rezonovala potreba pastorácie celých rodín a to, že pastorácia vo farnosti nemá byť pre kňaza konkurenčnou k úlohe otca vo vlastnej rodine.

Otázky na ďalšiu reflexiu

- Manželky gréckokatolíckych kňazov a ich profilácia – nehovorí sa o nich vo vatikánskych dokumentoch.

Návrhy, ktoré vyplynuli z dialógu

- Zdôrazňovaná potreba stretávania sa, zdieľania na pravidelnej báze rodín kňazov aj manželiek kňazov samostatne. Využívajúc nielen individuálnu snahu, chuť a otvorenosť, ale povzbudiť dekanov, komisiu pre rodinu, vedenie archieparchie na vytváranie príležitostí na takéto stretávanie sa. Vytvorenie priestoru pre vypočutie manželiek kňazov ohľadom duchovnej skúsenosti na ceste k svätosti.
- Rozšíriť ponuku formácie pre manželky kňazov na pravidelnej báze. Zdôrazniť potrebu duchovného sprevádzania pre ženy (špeciálne manželky kňazov) a vytvoriť možnosti vyškolovania ľudí pre takúto službu.
- Vytvoriť priestor pre väčšiu účasť žien na rozhodovacích procesoch v Cirkvi – preštudovať kánonické právo, odstraňovať predsudky a odlíšiť úlohy poradenstva, rozlišovania a rozhodovania.
- Prispôbiť ponuku formácie špeciálne pre ženy, vyčleniť osobu zodpovednú za formáciu žien, vytvoriť skupinu žien z rôznych oblastí, ktoré by vnímali potreby žien v ich komunitách a hľadali by spôsoby ich riešenia.

- Možnosť psychologického poradenstva pre kňazov aj kňazské manželstvá zameraný na syndróm vyhorenia a krízy v manželstve.

11. Diakoni a kňazi v synodálnej Cirkvi

V čom bola zhoda

- Kňazi sú hlavnými spolupracovníkmi biskupa.
- Aj kňaz a biskup sú rovnakí ľudia ako každý iný, majú len špecifickú službu v Cirkvi na základe Božieho povolania a kňazského alebo biskupského svätenia.

Otázky na ďalšiu reflexiu

- Preskúmať službu diakona po Druhom vatikánskom koncile.
- Prehodnotiť a nanovo zadefinovať vzťahy medzi kaplánmi a služobne staršími kňazmi, aby sa našla rovnováha medzi otcovským vedením a profesionálnou spoluprácou nadriadeného a podriadeného.
- Prečo sa o vážnych problémoch skôr dozvedia obyčajní ľudia a nie kňazi? Boja sa ľudia odsúdenia zo strany kňazov? (typu: Sami si za to môžete, vy hriešnici!)
- Zaznela otázka, či by sa nedal zjednodušiť proces prijatia diakonátu pre trvalých diakonov ako služby pre miestne spoločenstvo, oproti tomu, ako je doteraz, že diakon musí absolvovať teologické štúdium.

Návrhy, ktoré vyplynuli z dialógu

- Vydať záväzný dokument, ktorý by formuloval vzťah a kompetencie kňaza a jemu zverného kaplána.
- Zaradiť do formácie kňazov skúsenosť s charitnou prácou (alkoholici, závislí a pod.).
- Prehĺbiť službu diakona v službe chudobným a núdznym.
- Aby semináre a iné formy kňazskej formácie boli spojené s každodenným životom spoločenstva, vyhnúť sa formalizmu a uniformite.

12. Biskup v cirkevnom spoločenstve

Otázky na ďalšiu reflexiu

Ako priblížiť a lepšie pochopiť prácu a službu biskupa pre „pospolitý“ ľud?

Návrhy, ktoré vyplynuli z dialógu

Modliť sa (v ľudových modlitbách veriacich) okrem svojho kňaza aj za biskupa. Aj preto, aby sa biskupi necítili sami.

15. Rozlišovanie v Cirkvi a otvorené otázky

Otázky na ďalšiu reflexiu

Tak ako sa pred časom zdalo, že je potrebné tvoriť malé bunky a spoločenstvá, dnes sa nám skôr zdá, že je potrebné spájať rozdrobené do jednotného celku. Hľadať formu zlúčenia rôznych malých spoločenstiev (filiálok) do jedného väčšieho.

16. Cesta k načúvajúcej a sprevádzajúcej Cirkvi

V čom bola zhoda

- Pozitívne bola prijatá skutočnosť, že sa na Synode zúčastnili aj laici.
- Ježiš Kristus je stredom = srdcom (centrom) života kresťana a Cirkvi.
- Povzbudenie k autentickému prežívaniu viery.
- Pozor na zried'ovanie viery a na milosrdenstvo bez pokánia – pozvanie k opatrnosti.
- Individuálna rozdielnosť ľudí je od Boha. Treba ju rešpektovať a netreba jej klásť prekážky. Cirkev je svätá a súčasne aj hriešna. Preto môžeme do nej všetci patriť.
- Zjednotenie napriek rôznorodosti v Kristovi, kráčanie v jeho mene; spolu sme Ježiš, Kristovo telo; originalita každého v spoločenstve, mnoho údov Kristovho tela
- Aktivita cirkvi musí byť sprevádzaná modlitbou. Cirkev je ustanovizeň božsko-ľudská, nie je to len o našej diskusii.
- Ježiš vo vzťahu k ľuďom nikdy nevychádza z perspektívy predsudkov, deje sa to preto, lebo On je samotná prítomnosť Boha uprostred nás a jeho láska nie je len pocit, ale spravodlivosť Božieho kráľovstva.
- Dôležitosť načúvania jednotlivcom i spoločenstvu. Ľudia potrebujú, aby mali priestor v Cirkvi na vypočutie – osobný prístup.
- Načúvanie si vyžaduje bezpodmienečné prijatie iného.

Dôležitosť a význam spoločenstva

- spoločenstvo ako spojenie ľudí s rovnakými hodnotami, kde môžeme nájsť prijatie a pochopenie; príklad „nasiaknutia“ – kde sa máčaš?;
- skúsenosť spoločenstva môže byť dobrá, ale aj zlá;
- spoločenstvo ako blízkosť, zdieľanie, otvorenosť; rodina, druhý domov; má následné pôsobenie aj v našich rodinách;
- naplnenie túžby niekam patriť, odolávanie zlému, rast hodnoty človeka, bezpečie, „ťahanie sa“; naplnenie potreby pre vlastný rast;
- môžeme sa v slobode vyjadriť, rešpektovať a učíme sa počúvať navzájom;
- ovocie spoločenstva = ochota a túžba slúžiť

Návrhy, ktoré vyplynuli z dialógu

- Prednostne zabezpečiť formačné programy pre laikov i zasvätených v otázke sexuálnej identity dospievajúcich. sprevádzať mladých ľudí pri dozrievaní ich sexuálnej identity.
- Pokračovať v prelínaní lásky a pravdy a byť pripravení synodálne uvažovať a spojiť vedomosti so spiritualitou.

- Dôležité je hľadať formy, ako podať pravoverné učenie a viesť ľudí k pravde.
- Je potrebné, aby sme aj my, veriaci, nenásilne pozývali vylúčených alebo sklamaných z kresťanstva, prežívali kresťanstvo radostne, prijímali každého, neodsudzovali, neobmedzovali svoju vieru na pobyt v chráme, nepovyšovali sa nad inými.
- Dať priestor mladým, aby boli kreatívni, pustiť ich do debát, dať dôveru mladým.

17. Misia v digitálnom prostredí

Otázky na ďalšiu reflexiu

- Mladí sú zahltení myšlienkami protestantizmu, ktorý sa šíri cez videá, myšlienky a posolstvá najmä pre mladých. Preto je potrebné rozlišovať medzi katolíckou a nekatolíckou ponukou.

Návrhy, ktoré vyplynuli z dialógu

- Zaviesť viac digitalizácie. Toto by ale oslovilo možno len mladú generáciu. U starších je tento pohľad už iný – mnohí sa boja nových praktík.
- Dostať kresťanský život aj na internet, misia v digitálnom svete, medzi mladých.
- Otvárať možnosti evanjelizácie mladých v online priestore
- Vyčleniť kňaza/formovaného laika, ktorý by pomenúval/odhaľoval dezinformácie v náboženských článkoch, weboch informujúcich o Cirkvi a vedel by prístupným spôsobom podať stanovisko Katolíckej cirkvi.